

**Preliminarni rezultati analize prikupljenih
podataka banaka za dio QIS-a koji se odnosi
na nove regulatorne zahtjeve u segmentu
likvidnosti**

Sarajevo, mart/ožujak 2017. godine

SADRŽAJ:

1. LISTA SKRAĆENICA	2
2. UVOD	3
3. POLAZNE OSNOVE ZA PROVOĐENJE QIS-A U SEGMENTU LIKVIDNOSTI	3
4. VAŽEĆI REGULATORNI ZAHTEVI U SEGMENTU LIKVIDNOSTI	5
5. IZRAČUN ZAHTEVA ZA LIKVIDNOSNU POKRIVENOST NA NIVOU BANKARSKOG SISTEMA U FBiH	9
6. KVALITATIVNI ZAHTEVI – ANALIZA ODGOVORA IZ UPITNIKA (PRILOG V) ...	16
7. ZAKLJUČAK	25

1. LISTA SKRAĆENICA

Agencija	Agencija za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine
Akcioni plan Agencije	Akcioni plan Agencije za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine za implementaciju preporuka FSAP Misije
AOD	Agencija za osiguranje depozita Bosne i Hercegovine
Bazel III	Međunarodni sporazum o mjeranju kapitala i standardima kapitala
BCBS	Bazelski komitet za superviziju banaka
BiH	Bosna i Hercegovina
BRRD	Direktiva 2014/59/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. maja 2014. godine o uspostavi okvira za oporavak i sanaciju kreditnih institucija i investicijskih društava te o izmjeni Direktive Vijeća 82/891/EEZ i direktiva 2001/24/EZ, 2002/47/EZ, 2004/25/EZ, 2005/56/EZ, 2007/36/EZ, 2011/35/EU, 2012/30/EU i 2013/36/EU te uredbi (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća
CBBiH	Centralna banka Bosne i Hercegovine
COREP	Jedinstveni okvir za regulatorno izvještavanje na nivou EU
CRD IV	Direktiva 2013/36/EU o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima, izmjeni Direktive 2002/87/EZ, te stavljanju van snage direktiva 2006/48/EZ i 2006/49/EZ
CRR	Uredba (EU) br. 575/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. juna 2013. godine o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva i o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012
Delegirana uredba	Delegirana uredba Komisije (EU) 2015/61 od 10. oktobra 2014. godine o dopuni Uredbe (EU) br. 575/2013 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu zahtjeva za likvidnosnu pokrivenost kreditnih institucija
EBA	Evropski bankarski autoritet
EU	Evropska unija
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FSAP	Program procjene finansijskog sektora
FSAP Misija	Zajednički tim Međunarodnog monetarnog fonda i Svjetske banke
KM	Konvertibilna marka
LCR	Koeficijent likvidnosne pokrivenosti
Nacrt predmetne Odluke	Nacrt Odluke o upravljanju rizikom likvidnosti banaka
NSFR	Koeficijent neto stabilnog finansiranja
Provedbena uredba	Provedbena uredba Komisije (EU) 2016/322 od 10. februara 2016. godine o izmjeni Provedbene uredbe (EU) br. 680/2014 o utvrđivanju provedbenih tehničkih standarda o nadzornom izvještavanju institucija o zahtjevu za likvidnosnu pokrivenost
QIS	Kvantitativna studija uticaja
RS	Republika Srpska
Strategija Agencije	Strategija Agencije za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine za uvođenje Bazela III
UBBiH	Udruženje banaka Bosne i Hercegovine
ZoB	Zakon o bankama

2. UVOD

U okviru aktivnosti na implementaciji Strategije Agencije, a u postupku usklađivanja sa EU regulatornim okvirom, pripremljen je nacrt predmetne Odluke. Primarni referentni izvori za sačinjavanje nacrta predmetne Odluke su odredbe CRR-a, te Delegirana uredba koja je donesena na osnovu člana 460. CRR-a u smislu uvođenja zahtjeva za likvidnosnu pokrivenost kao opšteg bonitetnog zahtjeva i detaljnog propisivanja načina izračuna LCR-a, odnosno njegovih sastavnih komponenti, kao i Provedbena uredba kojom je propisano nadzorno izvještavanje o likvidnosnoj pokrivenosti i izvještajni obrasci koji se koriste za izračun LCR-a. Cilj uvođenja ovog opšteg bonitetnog zahtjeva za LCR je prvo detaljnije utvrđivanje standardiziranog kvantitativnog zahtjeva u segmentu likvidnosti na nivou EU, pri čemu su uvažene posebnosti i karakteristike tržišta EU u odnosu na međunarodne bankarske standarde, te mogući efekat na realni sektor. U skladu sa tim, utvrđena je i postupna primjena ovog bonitetnog zahtjeva, kako bi se od 2018. godine postigla puna usklađenost.

Osnovna karakteristika strukture Delegirane uredbe, slično zahtjevima iz CRR-a, ogleda se u tačnom definisanju likvidne imovine koja je prihvatljiva za zaštitni sloj likvidnosti, što je koncept preuzet i u nacrtu predmetne Odluke, te utvrđivanje detaljnih stopa odliva i priliva prilikom izračuna LCR-a, što konceptijski nije obuhvaćeno nacrtom predmetne Odluke, već će biti predmet posebnog provedbenog akta – uputstava, čiji su nacrti sačinjeni u svrhu provođenja ovog dijela QIS-a, a sa ciljem adekvatne i efikasne primjene nacrta predmetne Odluke, kao i propisivanja izvještajnih obrazaca za izračun LCR-a.

Kvalitativni zahtjevi i dodatni mehanizmi za upravljanje rizikom likvidnosti banaka sadržani su u nacrtu predmetne Odluke, polazeći od zahtjeva iz CRD IV – Tehnički kriteriji koji se odnose na organizaciju i tretman rizika, CRR-a, Delegirane i Provedbene uredbe, kao i referentnih dokumenata BCBS koji se odnose na međunarodni okvir za mjerenje rizika likvidnosti i standarda, odnosno EBA-inih provedbenih tehničkih standarda i predmetnih smjernica referentnih za likvidnost.

Kako bi se sagledao mogući uticaj uvođenja novih regulatornih zahtjeva u segmentu likvidnosti predviđenih nacrtom predmetne Odluke u provedbi Strategije Agencije, po kojoj će uslijediti postupak javne rasprave sa bankarskim sektorom, kao i preporuka iz Akcionog plana Agencije, u okviru sveobuhvatnog QIS-a obuhvaćen je i dio koji se odnosi na izračun LCR-a i relevantne aspekte kvalitativnih zahtjeva u upravljanju rizikom likvidnosti u bankama.

3. POLAZNE OSNOVE ZA PROVOĐENJE QIS-A U SEGMENTU LIKVIDNOSTI

U okviru pripremnih aktivnosti Agencije za provođenje ovog dijela QIS-a pristupilo se prikupljanju podataka banaka o klasifikaciji depozita i drugih obaveza, prema definisanim kriterijima, što je bilo u funkciji stvaranja polazne osnove za sagledavanje strukture depozita banaka za potrebe definisanja stopa odliva prema pojedinačnim kategorijama depozita, odnosno pripremi uputstava za primjenu odredbi iz nacrta predmetne Odluke i popunu COREP obrazaca (akt Agencije broj 10-3751/16 od 26.09.2016. godine). Na osnovu prikupljenih podataka banaka sačinjena je Informacija o klasifikaciji depozita za potrebe izračuna LCR-a, sa zaključcima da banke nemaju adekvatnu i/ili potpunu analitičku podršku za kategorizaciju depozita prema definisanim kriterijima, te da dostavljeni podaci nisu na

pouzdan način odražavali strukturu depozita i određivanje pripadajućih korektivnih faktora. U vezi sa navedenim, bankama je putem UBBiH upućen dopis u kojem je ukazano na potrebu osiguranja pouzdane analitičke podrške kao pretpostavke za nesmetano i adekvatno provođenje ovog dijela QIS-a, kao i planiranog uvođenja novih regulatornih zahtjeva u segmentu likvidnosti (akt Agencije broj 10-3751-2/16 od 16.10.2016. godine).

Sa ciljem sagledavanja uticaja uvođenja novih regulatornih zahtjeva u segmentu likvidnosti, kao i što bolje pripremljenosti banaka za ispunjavanje tih zahtjeva i primjene novog jedinstvenog okvira nadzornog izvještavanja o LCR-u, u okviru aktivnosti na provođenju QIS-a pripremljen je i bankama dostavljen na daljnje postupanje sljedeći materijal, uz popratni akt Agencije broj 10-3834/16 od 30.09.2016. godine:

1. Nacrt predmetne Odluke sa pripadajućim prilogima (Prilog 1. - Formula za određivanje zaštitnog sloja likvidnosti i Prilog 2. - Formula za izračun neto likvidnosnih odliva), što je činio Prilog I;
2. Operativno uputstvo za potrebe provođenja QIS-a u pogledu primjene nacrta predmetne Odluke (Prilog II);
3. Primjeri uz Operativno uputstvo za primjenu odredbi iz nacrta predmetne Odluke za potrebe provođenja QIS-a (Prilog III);
4. Uputstvo za popunjavanje izvještajnih obrazaca za likvidnosnu pokrivenost za potrebe QIS-a (Prilog IV) sa pripadajućim COREP obrascima;
5. Upitnik uz dio QIS-a koji se odnosi na nove regulatorne zahtjeve u segmentu likvidnosti (Prilog V).

Od banaka je zatraženo da dostave podatke o izračunu LCR-a na finansijski datum 30.09.2016. godine, iskazane u hiljadama KM. Iako je nacrtom predmetne Odluke utvrđeno da se zahtjevi za likvidnosnu pokrivenost primijenjuju na pojedinačnoj i konsolidiranoj osnovi u skladu sa zakonskim i podzakonskim propisima kojim je regulisana supervizija na konsolidiranoj osnovi, u svrhe provođenja QIS-a izračuni LCR-a su vršeni isključivo na individualnoj (pojedinačnoj osnovi), obzirom da još uvijek nisu propisane odredbe o konsolidiranoj superviziji.

Kako je navedeno u aktu Agencije broj 10-3834/16 od 31.10.2016. godine, ostavljena je mogućnost bankama da eventualne dodatne upite dostave Agenciji putem UBBiH, najkasnije do 05.12.2016. godine. Agencija je nakon održanog sastanka sa predstavnicima bankarskog sektora dostavila odgovore na postavljena pitanja sa ciljem otklanjanja eventualnih nejasnoća, aktom broj 10-179/17 od 20.01.2017. godine.

Banke su bile u obavezi da dostave izračune LCR-a na zbirnoj osnovi, što uključuje sve valute iskazane u izvještajnoj valuti (KM), kao i na nivou pojedinačno značajnih valuta (u skladu sa članom 2. tačka 7. nacrta predmetne Odluke pojedinačno značajne valute su one u kojima banka ima više od 5% ukupnih obaveza). Pored toga, isključivo u svrhu provođenja ovog dijela QIS-a zatraženo je od banaka da izvrše izračun LCR-a i za stavke ugovorene sa valutnom klauzulom, ukoliko iste ispunjavaju navedeni kriterij za značajnu valutu.

Takođe, banke su bile u obavezi dostaviti i odgovore na pitanja iz Upitnika (Prilog V), koji predstavlja kvalitativni dio ovog dijela QIS-a.

Obaveza banaka je bila da popunjeni kvantitativni dio (izračun LCR-a) - Prilog IV i kvalitativni dio (Upitnik) - Prilog V dostave Agenciji najkasnije do 31.01.2017. godine.

U fazi prikupljanja podataka, pojedine banke su kasnile u dostavi traženih podataka, pri čemu jedna banka, iz kategorije ostalih banaka, nije uopšte dostavila tražene podatke, a koja je sa

30.09.2016. godine imala bankarsku dozvolu i dostavila redovite propisane izvještajne podatke Agenciji, a sa 01.10.2016. godine joj je ukinuta bankarska dozvola po osnovu statusne promjene pripajanja drugoj banci, pri čemu ni ishodna banka nije dostavila podatke za tu banku. Zbog navedenog, podaci na nivou bankarskog sistema u FBiH na finansijski datum 30.09.2016. godine nisu kompletni.

Iako je učešće bilansnih pozicija ove banke u bankarskom sistemu FBiH relativno nisko (u ukupnoj aktivi i depozitima ispod 1%, a u novčanim sredstvima 2%), nije moguće sagledati efekat na izračun LCR-a ishodne banke, posebno sa aspekta klasificiranja depozita na stabilne i manje stabilne i primjenu odgovarajućih stopa odliva kod utvrđivanja neto likvidnosnih odliva. Takođe, zbog nedostajućih podataka ove banke nije potpun ni izračun LCR-a u kategoriji ostalih banaka, a nije bilo moguće dati ni ocjenu kvalitativnog dijela za ishodnu banku.

Pored toga, kod banaka koje su u datom roku dostavile tražene podatke za potrebe QIS-a, uočeno je da su u pojedinim segmentima dostavljeni podaci nekompletni, u pojedinim slučajevima su sukcesivno dostavljani i dodatno korigovani u skladu sa zahtjevima i pojašnjenjima koja su proizašla iz konstatovanih nepotpunosti, nelogičnosti ili netačnosti, tako da se unos dostavljenih podataka u sistem za njihovu obradu i konsolidiranje okončao 15.02.2017. godine (na nivou zbirnog izvještaja), odnosno 17.02.2017. godine (za EUR i KM), kada su se stvorili preduslovi za sumiranje podataka i sačinjavanje zbirnih izvještaja, te polazna osnova za provođenje analize, uz prethodno navedeni izuzetak jedne banke koja nije dostavila podatke ni iz kvantitativnog, ni iz kvalitativnog dijela.

Obzirom da je raspoloživo vrijeme za: upoznavanje banaka sa nacrtom novih regulatornih zahtjeva i sačinjenih uputstava o načinu primjene regulatornih zahtjeva i izvještajnih obrazaca u svrhe provođenja QIS-a, odgovoranje bankama na postavljena pitanja, bilo relativno kratko, kao i da je bio izuzetno kratak rok sa obradu, analizu i sistematiziranje rezultata iste, objektivno postoje rezerve u pogledu tačnosti izračuna i usklađenosti sa odredbama akata koji su dostavljeni bankama u svrhe provođenja QIS-a.

Za potrebe ove analize, u pripadajućim dijelovima koji se odnose i na primijenjene važeće regulatorne zahtjeve (Poglavlje 4.) i na uticaj novih regulatornih zahtjeva (Poglavlja 5. i 6.), korištena je podjela banaka u FBiH, u skladu sa kriterijima iz uspostavljene metodologije za utvrđivanje liste sistemski važnih banaka¹, na:

- sistemski značajne banke (7 banaka), i
- ostale banke (8 banaka).

4. VAŽEĆI REGULATORNI ZAHTJEVI U SEGMENTU LIKVIDNOSTI

U segmentu likvidnosti, važeći regulatorni zahtjevi podrazumijevaju primjenu minimalnih standarda za upravljanje rizikom likvidnosti propisanih Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti banaka². Isti predstavljaju okvir za upravljanje rizikom likvidnosti i sadrže kvantitativne i kvalitativne zahtjeve koje su banke dužne ispunjavati. U okviru kvantitativnih zahtjeva, propisani su limiti u pogledu održavanja:

---

¹ po osnovu Memoranduma o uspostavljanju Metodologije za utvrđivanje liste sistemski važnih banaka u BiH, koji je potpisan od strane CBBiH i entitetskih agencija za bankarstvo

² „Sl. novine FBiH“ broj 48/12, 110/12 i 46/14

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

- prosječnog dekadnog i dnevnog minimuma novčanih sredstava u odnosu na kratkoročne izvore (izvještajni obrazac 4 tabela A);
- ročne usklađenosti finansijske imovine i finansijskih obaveza prema preostaloj ročnosti do 180 dana (izvještajni obrazac 4 tabela B), uključujući i mogućnost primjene korektivnog iznosa koji odražava utvrđeni stepen stabilnosti štednje stanovništva po viđenju i a vista depozita stanovništva, primjenom korektivnog faktora do maksimalno 15% od iznosa prosječnog stanja prethodnog mjeseca, na način koji je utvrđen u članu 6a i 6b prethodno navedene Odluke.

Sve banke u FBiH kontinuirano ispunjavaju propisane zahtjeve u pogledu prosječnog dekadnog i dnevnog minimuma novčanih sredstava u odnosu na kratkoročne izvore, i to značajno iznad propisanog dekadnog prosjeka, odnosno dnevnog minimuma (10%, odnosno 5% iznosa kratkoročnih izvora sredstava). Ispunjenje propisanih zahtjeva sa finansijskim datumom 30.09.2016. godine, koji je i referentni datum za provođenje QIS-a, na nivou bankarskog sistema u FBiH, sistemski značajnih i ostalih banaka³, daje se u sljedećem pregledu:

Tabela 1.

Ispunjenje propisanog dnevnog i dekadnog minimuma u 000 KM (izvod iz obrasca 4 Tabela A sa 30.09.2016.)		Bankarski sistem	Sistemski značajne banke	Ostale banke
R. br.	Pozicija	Iznos	Iznos	Iznos
1.	Prosječno dnevno stanje novčanih sredstava	4.666.653	3.846.272	820.381
2.	Najniže ukupno dnevno stanje novčanih sredstava	4.473.666	3.688.385	785.281
3.	Kratkoročni izvori sredstava	8.090.076	6.805.941	1.284.135
4.	Iznos obaveze:			
4.1.	Dekadni prosjek 10% od iznosa red. br. 3.	809.008	680.594	128.414
4.2.	Dnevni minimum 5% od iznosa red. br. 3.	404.504	340.297	64.207
5.	Ispunjenje obaveze - dekadni prosjek:			
	Višak (+) = red. br.1. - red. br. 4.1.	3.857.645	3.165.678	691.967
6.	Ispunjenje obaveze - dnevni minimum			
	Višak (+) = red. br.2. - red. br. 4.2.	4.069.162	3.348.088	721.074

Banke u FBiH ispunjavaju propisane zahtjeve u pogledu ročne usklađenosti finansijske imovine i finansijskih obaveza do 180 dana, odnosno iskazuju bolju ročnu usklađenost finansijske imovine i finansijskih obaveza u periodu do 180 dana u odnosu na propisane limite, što se može sagledati iz sljedećeg pregleda sačinjenog na osnovu izvještajnih podataka iz Obrasca 4 Tabela B, koji uključuju primjenu korektivnog faktora za ukupno pet banaka, od čega su četiri sistemski značajne banke:

³ Zbog konzistentnog pristupa, u pregledu ispunjenja postojećih regulatornih zahtjeva nisu uključeni podaci za jednu banku iz grupe ostalih banaka, obzirom da ista nije dostavila podatke u svrhu provođenja QIS-a.

Tabela 2.

Ročna usklađenost finansijske imovine i finansijskih obaveza do 180 dana u 000 KM (izvod iz obrasca 4 Tabela B sa 30.09.2016.)		Bankarski sistem	Sistemske značajne banke	Ostale banke
I. 1-30 dana				
1.	Iznos finansijske imovine	7.003.928	5.778.594	1.225.334
2.	Iznos finansijskih obaveza	7.383.639	6.139.921	1.243.718
3.	Razlika (+ili -) = 1-2	(379.711)	(361.327)	(18.384)
Obračun izvršenja propisane obaveze u %				
a)	Ostvareno % = red.br.1/red.br2	95%	94%	99%
b)	Propisani minimum %	85%	85%	85%
Više (+) ili manje (-) = a-b		10%	9%	14%
II. 1-90 dana				
1.	Iznos finansijske imovine	7.924.490	6.519.431	1.405.059
2.	Iznos finansijskih obaveza	7.946.366	6.590.134	1.356.232
3.	Razlika (+ili -) = 1-2	(21.876)	(70.703)	48.827
Obračun izvršenja propisane obaveze u %				
a)	Ostvareno % = red.br.1/red.br2	100%	99%	104%
b)	Propisani minimum %	80%	80%	80%
Više (+) ili manje (-) = a-b		20%	19%	24%
III. 1-180 dana				
1.	Iznos finansijske imovine	8.896.935	7.311.170	1.585.765
2.	Iznos finansijskih obaveza	8.667.189	7.160.491	1.506.698
3.	Razlika (+ili -) = 1-2	229.746	150.679	79.067
Obračun izvršenja propisane obaveze u %				
a)	Ostvareno % = red.br.1/red.br2	103%	102%	105%
b)	Propisani minimum %	75%	75%	75%
Više (+) ili manje (-) = a-b		28%	27%	30%

Iz prezentiranih podataka, evidentno je da banke iz kategorije „ostalih banaka“ iskazuju bolju ročnu usklađenost finansijske imovine i finansijskih obaveza u odnosu na sistemski značajne banke, a naročito u periodima dospjeća do 30, odnosno 90 dana, pri čemu četiri od ukupno sedam sistemski značajnih banaka primijenjuje korektivni faktor, kojim je „relaksiran“ propisani limit. Pored navedenih limita, sve banke ispunjavaju obavezu u pogledu održavanja propisane obavezne rezerve kod CBBiH, kao jedini instrument monetarne politike koji se u BiH primijenjuje, obzirom na funkcionisanje Valutnog odbora u BiH i postojeći stepen razvijenosti finansijskog tržišta.

Izvještaji o nivou i strukturi novčanih sredstava bankarskog sektora u FBiH ukazuju da novčana sredstva koje banke drže na računima kod CBBiH čine 67% ukupnih novčanih sredstava, sa strukturom koja se daje u sljedećem pregledu:

Tabela 3.

Dnevna likvidnost u 000 KM (izvod iz obrasca DL sa 30.09.2016.)	Bankarski sistem		Sistemske značajne banke		Ostale banke	
	Iznos	Učešće	Iznos	Učešće	Iznos	Učešće
Opis						
<i>Račun rezervi kod CBBiH</i>	3.166.251	67%	2.555.141	65%	611.110	72%
-stanje obavezne rezerve	1.423.569	30%	1.154.567	30%	269.002	32%
-stanje posebne rezerve (član 42. ZoB)	472.675	10%	367.163	9%	105.512	12%
-preostala novčana sredstva	1.270.007	27%	1.033.411	26%	236.596	28%
<i>Gotov novac (blagajne i trezor)</i>	697.236	14%	617.884	16%	79.352	9%
<i>Sredstva na računima kod banaka</i>	883.631	19%	727.191	19%	156.440	19%
Ukupno novčana sredstva	4.747.118	100%	3.900.216	100%	846.902	100%

Banke imaju značajno veća sredstva na računima kod CBBiH nego što je propisana obavezna rezerva, što je pokazatelj visoke likvidnosti bankarskog sektora u BiH. Kontinuirano praćenje održavanja propisanih kvantitativnih zahtjeva u pogledu likvidnosti bankarskog sektora upućuje na zaključak da je, i pored još uvijek prisutnog uticaja i djelovanja globalne krize na realni i finansijski sektor, likvidnost bankarskog sektora u FBiH na zadovoljavajućem nivou. Primjena važećih regulatornih zahtjeva i propisanih limita u upravljanju rizikom likvidnosti, koji su zasnovani na konzervativnom supervizorskom pristupu, uticala je na održavanje značajnih likvidnih sredstava, adekvatne pozicije likvidnosti bankarskog sistema FBiH i upravljanja rizikom likvidnosti, što predstavlja osnovnu pretpostavku za održivost, stabilnost i sigurnost finansijskog sistema.

U skladu sa preporukama koje su uslijedile nakon izvršene procjene finansijskog sektora u BiH tokom 2014. godine, od strane FSAP Misije, u okviru Akcionog plana Agencije planirano je, između ostalog, i postupanje po preporukama koje se odnose na segment likvidnosti, odnosno upravljanje sistemskom likvidnošću i mehanizmima zaštite finansijskog sektora, a čija je provedba uslovljena donošenjem, odnosno stupanjem na snagu novog ZoB-a i podzakonskih akata, provedbom aktivnosti na implementaciji Strategije Agencije, uključujući i usaglašavanje između entitetskih agencija za bankarstvo.

Polazeći od novog regulatornog okvira na nivou EU, odnosno referentnih izvora za usklađivanje važećih standarda u upravljanju rizikom likvidnosti koji su navedeni u uvodnom dijelu ove analize (Poglavlje 2.) i dijelu koji se odnosi na Polazne osnove (Poglavlje 3.), kao i preporuka FSAP Misije koje su se odnosile na revidiranje postojećih regulatornih zahtjeva, odnosno propisanih kvantitativnih standarda u upravljanju rizikom likvidnosti, te uvođenja zahtjeva za LCR prilagođenog specifičnostima i karakteristikama bankarskog sektora i finansijskog tržišta u BiH, pristupilo se pripremi novog podzakonskog akta kojim se propisuju kvantitativni i kvalitativni zahtjevi u upravljanju rizikom likvidnosti.

Njihovo donošenje i primjena pored novog zakonskog propisa podrazumijeva i sagledavanje cjeline datih preporuka FSAP Misije koji se odnose i na upravljanje sistemskom likvidnošću, što pretpostavlja uključenost i drugih nadležnih institucija u čijoj je nadležnosti održavanje finansijske stabilnosti, sistemske likvidnosti i podrške likvidnosti banaka u slučajevima eventualne sistemske krize, a u skladu sa datim preporukama FSAP Misije. Provođenje dijela QIS-a koji se odnosi na izračun LCR-a i kvalitativni dio zahtjeva u upravljanju rizikom likvidnosti predstavlja dio tih aktivnosti u svrhu iznalaženja optimalnog načina postupanja po preporukama FSAP Misije i usklađivanja sa regulatornim zahtjevima na nivou EU, u skladu sa operativnim planovima postupanja po pomenutoj Strategiji Agencije. Te aktivnosti, pored uvođenja LCR-a kao obaveznog zahtjeva podrazumijevaju i usklađivanje sa zahtjevom u pogledu uvođenja NSFR-a, u skladu sa predmetnom EU regulativom. U tom smislu će biti

nastavljene potrebne aktivnosti u skladu sa operativnim planovima na implementaciji Strategije Agencije.

5. IZRAČUN ZAHTJEVA ZA LIKVIDNOSNU POKRIVENOST NA NIVOU BANKARSKOG SISTEMA U FBiH

U skladu sa novim regulatornim zahtjevima za likvidnosnu pokrivenost, nacrtom predmetne Odluke utvrđena je obaveza banke da održava LCR na propisanom nivou (100%) za sve valute izraženo u izvještajnoj valuti i izvještava o tome u jedinstvenom izvještajnom obrascu koji uključuje sve valute, kao i da računa i prati LCR u izvještajnoj valuti i svakoj značajnoj valuti.

U nastavku ove analize prezentiraju se preliminarni rezultati obrađenih i sistematizovanih podataka banaka o izračunu LCR-a na osnovu pripadajućih COREP izvještajnih obrazaca (zbirni obrasci za sve banke: C72 Likvidnosna pokrivenost - Likvidna imovina, C73 Likvidnosna pokrivenost - Odlivi, C74 Likvidnosna pokrivenost - Prilivi, C75 Likvidnosna pokrivenost - Razmjena kolateralna i C75 Likvidnosna pokrivenost - Izračuni).

Sistemsom obradom dostavljenih podataka na nivou bankarskog sistema u FBiH utvrđeno je da zbirni izračun LCR-a (za sve valute) na nivou bankarskog sistema u FBiH iznosi 238%, što je značajno iznad propisanog nivoa.

Prilikom unosa i obrade podataka koje su banke dostavile, a obzirom na karakter i sadržaj izvještajnih podataka, iste nije bilo moguće u cijelosti provjeriti u odnosu na redovne propisane izvještajne obrasce koje su banke obavezne dostavljati Agenciji. U skladu sa navedenim, izvršena je provjera izvještajnih podataka koji se odnose na pozicije koje ulaze u zaštitni sloj likvidnosti, jer je iste bilo moguće usaglasiti sa bilansnim pozicijama banaka iz izvještajnih obrazaca BS, BS-NS, izvještaj o dnevnoj likvidnosti i dr.

Međutim, podaci koji se odnose na klasificiranje depozita za potrebe utvrđivanja neto likvidnosnih odliva, kao i ostale kategorije likvidnosnih odliva i priliva u svrhe izračuna neto likvidnosnog odliva nisu mogli biti predmet provjere, obzirom da se zasnivaju na kombinaciji više različitih izvora, odnosno analitičkih pregleda koje su banke obezbijedivale na različite načine, kombinacijom podloga za izvještajne podatke koji se dostavljaju Agenciji, knjigovodstvenih, operativnih i drugih evidencija, povlačenjem podataka iz odgovarajućih baza podataka (moduli koji podržavaju depozitno i kreditno poslovanje), sistemskog i manuelnog rada i prilagodbi.

Takođe, ograničenje u provođenju kontrola je i činjenica da se depoziti istog klijenta mogu naći u različitim kategorijama. Imajući u vidu naprijed navedeno, u fazi unosa i obrade podataka traženo je od banaka da dostave kratku informaciju o nivou, sadržaju i načinu kontrole izvještajnih podataka koje su provedene u banci prije izračuna LCR-a, odnosno dostave predmetnih izvještajnih podataka, kao i organizacionim dijelovima banke koji su vršili kontrolu i izračun LCR-a.

Analizom dostavljenih informacija banaka konstatovano je sljedeće:

- sistemski značajne banke, koje su članice međunarodnih bankarskih grupacija, obzirom da već duži period dostavljaju podatke za izračun LCR-a matičnim bankama, za potrebe izrade konsolidiranih izvještaja o LCR-u na nivou grupacije, koristile su te izvještajne podatke i u svrhu QIS-a, pri čemu je evidentan različit stepen softverske podrške, odnosno korištenih aplikativnih alata, te manuelnih prilagodbi zbog specifičnosti lokalnih propisa i/ili razvijenosti finansijskog tržišta u BiH;

- određeni broj sistemski značajnih banaka je eksplicitno naveo da dostavljaju potrebne podatke matičnoj banci, a da sam izračun LCR-a kroz izvještajne obrasce dobivaju od matične banke, koja ih distribuira svim članicama grupe, a da lokalno nisu uspostavljene dodatne kontrole;
- neke od banaka su navele da su prilikom pripreme podataka za potrebe QIS-a vršili usaglašavanja sa glavnom knjigom za pozicije za koje je to bilo moguće, a za ostale pozicije vršene su logičke provjere pozicija, te kontrole na bazi uzorka, a neke od banaka su se, u dijelu koji se odnosi na kategorizaciju depozita prilikom utvrđivanja neto likvidnosnih odliva, koristile aplikacijom koja podržava izvještavanje za potrebe AOD;
- pojedine banke su navele da zbog visokog nivoa LCR-a nisu smatrale potrebnim provođenje dodatnih kontrola;
- najveći broj banaka je naveo da su pripremu i kontrolu podataka za izračun LCR-a vršili organizacioni dijelovi zaduženi za rizike i sredstva, dok je u manjem broju banaka, koje nisu ranije radile izračune LCR-a, bila formirana radna grupa sačinjena od predstavnika više organizacionih dijelova/funkcija.

Zbog svega naprijed navedenog, kao i zbog činjenica da su banke u fazi upoznavanja sa novim regulatornim zahtjevima u pogledu održavanja LCR-a i izvještavanja o istom (samo je jedna trećina banaka navela da je u dovoljnoj mjeri upoznata sa novim regulatornim zahtjevima), kao i da nije provedena javna rasprava po nacrtu predmetne Odluke, ne može se potvrditi da su podaci koje su banke dostavile za izračun LCR-a u potpunosti tačni i pouzdani, odnosno da su usklađeni sa zahtjevima iz nacrtu predmetne Odluke i pratećih uputstava sačinjenih u svrhu provođenja ovog dijela QIS-a, što je moguće provjeriti neposrednom kontrolom u bankama.

U nastavku se daje izvod iz pripadajućeg obrasca C76 koji predstavlja zbirni izvještaj za sve valute izražene u izvještajnoj valuti (KM):

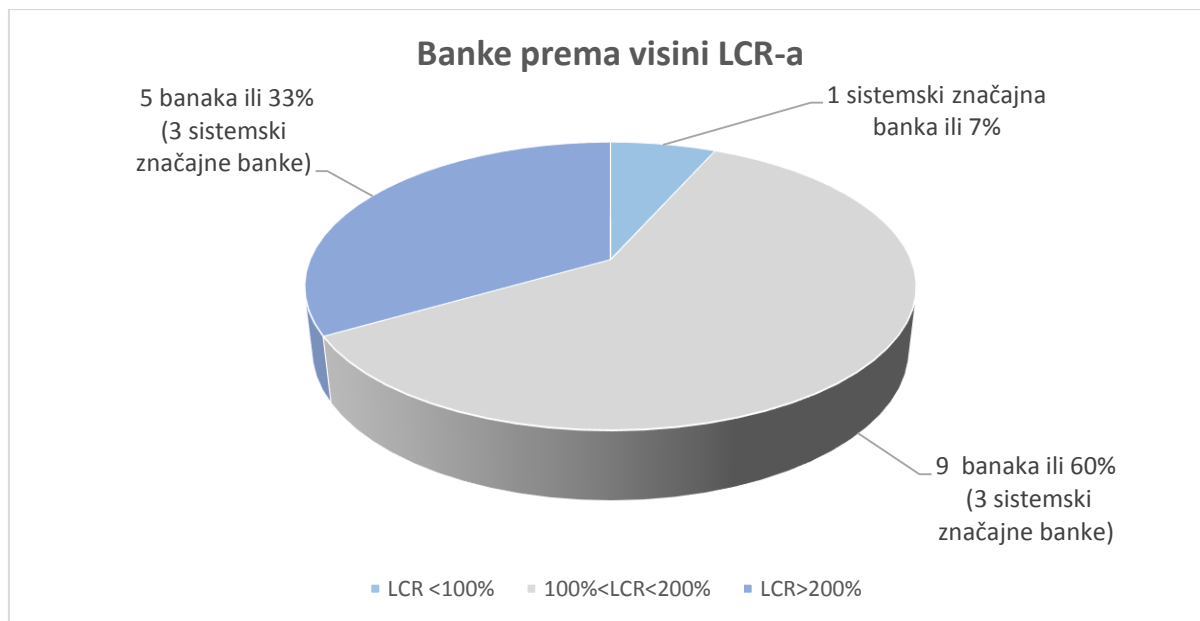
Tabela 4.

Izvod iz obrasca C 76.00 Likvidnosna pokrivenost – Izračuni zbirni za sve valute		Vrijednost u 000 KM/Procenat		
R.b.	Stavka	Bankarski sistem	Sistemski značajne banke	Ostale banke
1.	Zaštitni sloj likvidnosti	3.031.345	2.542.911	488.434
2.	Neto likvidnosni odlivi	1.274.607	984.887	289.720
3.	Koeficijent likvidnosne pokrivenosti (%)	238%	258%	169%

Evidentno je da sistemski značajne banke prikazuju LCR koji je iznad prosjeka za bankarski sistem, dok su ostale banke ispod tog prosjeka.

Analizom izračuna LCR-a na nivou pojedinačnih banaka, konstatovano je da samo jedna banka (sistemski značajna banka) ne ispunjava LCR u iznosu od 100%, obzirom da izračunati LCR iznosi 65%. U vezi sa navedenim, ta banka je dostavila obrazloženje o poduzimanju mjera u pogledu postizanja propisanog nivoa LCR-a, koje se odnose na dosljednu primjenu elemenata iz internog akta banke za unapređenje pozicije likvidnosti i prilagodbe novim propisima, te je u tom smislu dostavljen pregled već poduzetih aktivnosti banke, koje između ostalih uključuju i mogućnost korištenja odobrene a neiskorištene linije za likvidnost u okviru grupe podrške, a čiju je realizaciju i efikasnost potrebno dalje kontinuirano pratiti i o tome izvještavati Agenciju. U redovnom nadzoru ove banke, u segmentu likvidnosti, uočene su slabosti koje su se ogledale u niskom učešću novčanih sredstava u ukupnoj aktivni, koje je bilo značajno ispod prosjeka bankarskog sistema u FBiH i prisutnih koncentracija u izvorima, zbog čega su banci bile naložene mjere, po kojim je postupljeno.

Detaljnijom analizom izračunatog LCR-a za pojedinačne banke moguće je izvršiti kategorizaciju banaka u grupe prema nivou iskazanog LCR-a (banke sa LCR-om ispod 100%, između 100 i 200% i preko 200%), a što se može sagledati u sljedećem pregledu:

Preuzimajući odredbe iz Delegirane uredbe kojom su utvrđena ograničenja u pogledu strukture zaštitnog sloja likvidnosti, članom 21. nacrta predmetne Odluke utvrđeno je da se zaštitni sloj likvidnosti sastoji od likvidne imovine nivoa 1, pri čemu ista mora minimalno iznositi 60% i likvidne imovine nivoa 2, koja maksimalno može iznositi 40%, a sastoji se iz likvidne imovine nivoa 2a i 2b, pri čemu najviši mogući nivo likvidne imovine nivoa 2b može biti 15%.

Navedena ograničenja su, prema prikupljenim i sumiranim podacima o izračunu LCR-a za sve valute na nivou bankarskog sistema ispunjena, obzirom da je analizom strukture zaštitnog sloja likvidnosti evidentno da 88% istog čini likvidna imovina nivoa 1, a samo 12% čini likvidna imovina nivoa 2, u okviru koje se najveća stavka odnosi na likvidnu imovinu nivoa 2a, pri čemu dominantno učešće ima portfelj instrumenata javnog duga kojeg su emitovale enitetske vlade (FBiH i RS).

Na osnovu zbirnog izvještaja C72 (zbirni izvještaj za sve valute izražene u izvještajnoj valuti - KM), daje se pregled strukture likvidne imovine na finansijski datum 30.09.2016. godine, sa nominalnim iznosom u hiljadama KM i procentualnim učešćem pojedinih stavki u ukupnoj likvidnoj imovini:

Tabela 5.

Opis	Bankarski sistem		Sistemske značajne banke		Ostale banke	
	Iznos	Učešće	Iznos	Učešće	Iznos	Učešće
Nivo 1	2.681.040	88,44%	2.195.331	86,33%	485.709	99,44%
Kovanice i novčanice	702.403	23,17%	623.072	24,50%	79.331	16,24%
Rezerve centralne banke koje se mogu povući	1.619.741	53,43%	1.268.471	49,88%	351.270	71,91%
Imovina centralne vlade	293.668	9,69%	253.924	9,99%	39.744	8,14%
Ostalo	65.228	2,15%	49.864	1,96%	15.364	3,15%
Nivo 2	350.305	11,56%	347.580	13,67%	2.725	0,56%
Nivo 2a	349.854	11,54%	347.580	13,67%	2.274	0,47%
Portfelj instrumenata javnog duga u BiH	331.274	10,93%	331.274	13,03%	-	-
Ostalo	18.580	0,61%	16.306	0,64%	2.274	0,47%
Nivo 2b	451	0,02%	-	-	451	0,09%
Ukupno:	3.031.345	100%	2.542.911	100%	488.434	100%

U okviru imovine nivoa 1 na nivou bankarskog sistema, najveća stavka se odnosi na rezerve kod centralne banke koje se mogu povući, što predstavlja iznos iznad obavezne rezerve koje banke drže na računu kod CBBiH. Učešće navedene stavke u imovini nivoa 1 je značajno veće u kategoriji ostalih banaka.

U stavkama ostale likvidne imovine nivoa 1 na nivou bankarskog sistema, banke su iskazale sljedeće pozicije:

- imovina jedinica područne (regionalne)/lokalne samouprave, koja čini 80% iskazanog stanja,
- imovina u obliku pokrivenih obveznica izuzetno visoke kvalitete, koja čini 20% iskazanog stanja.

Analizom strukture navedenih pozicija uočene su određene nelogičnosti, odnosno nepravilnosti u pozicioniranju stavki, obzirom da su dvije banke (od čega je jedna sistemski značajna banka) na ovoj poziciji iskazale instrumente javnog duga koje su emitovale entitetske vlade (FBiH i RS), koje ne pripadaju ovoj poziciji (navedeno čini 94% iskazanog stanja).

U okviru imovine nivoa 2 na nivou bankarskog sistema u FBiH, najveće učešće ima likvidna imovina nivoa 2a, koja čini 99,8% imovine nivoa 2, odnosno 11,5% ukupne likvidne imovine. U strukturi imovine nivoa 2a, dominantna stavka su instrumenti javnog duga koje su emitovale entitetske vlade (FBiH i RS), a koju je na ovoj poziciji iskazala samo jedna sistemski značajna banka, koji čine 94,6% imovine nivoa 2, odnosno 10,9% ukupne likvidne imovine.

Samo su dvije banke, iz kategorije ostalih banaka, iskazale likvidnu imovinu nivoa 2b, čije učešće nije materijalno značajno, a koja se odnosi na dionice, koje se priznaju ukoliko ispunjavaju kriterije prihvatljivosti u skladu sa članom 27. nacrta predmetne Odluke.

U okviru aktivnosti na pripremi za provođenje QIS-a u segmentu likvidnosti, posebna pažnja bila je posvećena pitanju tretmana instrumenata javnog duga koje su emitovale entitetske vlade (FBiH i RS) u pogledu ispunjenja propisanih zahtjeva za njihovo priznavanje u zaštitni sloj likvidnosti u svrhe izračuna LCR-a. U vezi sa navedenim, ostao je konzistentan osnovni pristup da se ta imovina, kao i ostale kategorije likvidne imovine, ne priznaje automatski u zaštitni sloj

likvidnosti, nego trebaju biti ispunjeni propisani zahtjevi za njeno uključanje, koji se odnose na opšte zahtjeve, operativne zahtjeve i kriterije prihvatljivosti za klasifikaciju kao imovine nivoa 1 ili nivoa 2, na način kako je utvrđeno u odredbama čl. 7. i 8., odnosno poglavlju 2. Delegirane uredbe, a koje su preuzete i u nacrtu predmetne Odluke. U tom smislu, bankama je u odgovoru na postavljena pitanja u vezi sa provođenjem QIS-a u segmentu likvidnosti, koji je predstavljao prilog aktu Agencije broj 10-179/17 od 20.01.2017. godine, navedeno da ukoliko mogu adekvatno dokumentirati i argumentirati ispunjenje propisanih zahtjeva, u skladu sa tim će i tretirati taj portfelj kao imovinu nivoa 1 ili nivoa 2, što će biti predmet supervizorske ocjene. Pri tome, Agencija je uputila banke na oprezan i dosljedan pristup u ocjeni ispunjenosti propisanih zahtjeva, te ukoliko nisu u mogućnosti u cijelosti dokumentovati ispunjenje propisanih zahtjeva, da primijene konzervativniji pristup sa ciljem održavanja stabilnog nivoa i strukture zaštitnog sloja likvidnosti. Takođe, detaljno je obrazložen i pristup koji je u ovom pogledu opredjeljujući, a koji uključuje i najbolje prakse drugih regulatora, pri čemu je ključno da li po tom osnovu banka može u periodu stresa od 30 dana doći do likvidnih sredstava bez bilo kakvih prepreka u pogledu pravovremenog unovčavanja takve imovine na mjestu trgovanja, koje osigurava minimalne kriterije za aktivno i značajno tržište i dr.

Zbog materijalne značajnosti navedene imovine/portfelja i važnosti ispunjenja propisanih zahtjeva za priznavanje iste, Agencija je u okviru kvalitativnog dijela QIS-a – Upitnik (Prilog V) tražila od banaka da pojašne i dokumentuju kriterije koje su uspostavile u ocjeni ispunjavanja uslova za uključanje u likvidnu imovinu, pri čemu je traženo da se posebno opišu procedure vrednovanja istih, eventualno korištenje tih vrijednosnih papira kao kolateralu u repo ili obrnutim repo poslovima, navedu prosječni kupoprodajni rasponi u slučajevima prodaje ovih vrijednosnih papira, kao i prosječno vrijeme potrebno za prodaju ovih vrijednosnih papira, te da se ocijene glavne prepreke prilikom vršenja direktne prodaje ili otkupa ovih vrijednosnih papira i koje bi mjere mogle doprinijeti povećanoj likvidnosti ovih vrijednosnih papira. Iako banke nisu navele, niti dokumentovale da su uspostavile tražene kriterije, odnosno nisu adekvatno odgovorile na druge relevantne aspekte odgovora na tražena pitanja, značajan broj njih je uvrstio navedeni portfelj u likvidnu imovinu nivoa 1, dok su druge banke isto tretirale kao likvidnu imovinu nivoa 2a ili ih nisu nikako uvrstili u zaštitni sloj likvidnosti, a što su prikazale u bilješkama uz obrazac C72 kao stavke koje zbog neispunjenja operativnih zahtjeva predstavljaju isključene stavke ili nisu prikazale ni u bilješkama.

Analizom su uočena odstupanja u podacima koje su banke dostavile u Kvalitativnom dijelu QIS-a – Upitnik (Prilog V) pitanje broj 13., u okviru kojeg su banke trebale da dostave detaljan analitički pregled portfelja finansijskih instrumenata koji čine likvidnu imovinu na finansijski datum 30.09.2016. godine u odnosu na izvještajne podatke koje banke dostavljaju Agenciji na kvartalnoj osnovi po posebnom zahtjevu od decembra 2011. godine (Pregled vrijednosnih papira), zbog čega je prihvaćen podatak koje su banke dostavile Agenciji po osnovu prethodno navedenog Pregleda. Korištenjem navedenog izvora konstatovano je da ukupan portfelj vrijednosnih papira na nivou bankarskog sistema u FBiH na finansijski datum 30.09.2016. godine iznosi 1.128.032 hiljada KM, od čega se na instrumente javnog duga odnosi ukupno 725.812 hiljada KM.

Način na koji su banke tretirale ovaj dio likvidne imovine u izračunu LCR-a za potrebe QIS-a može se sagledati iz sljedećeg pregleda:

Tabela 6.

Kategorija likvidne imovine	Broj banaka	Iznos u 000 KM
Likvidna imovina nivoa 1	5	246.378 ⁴
Likvidna imovina nivoa 2a	2	337.110
Likvidna imovina nivoa 2b	-	-
Nije uvršteno u likvidnu imovinu	3	142.324
Ukupno:	10⁵	725.812

Navedeni tretman je uslovno prihvaćen isključivo za potrebe ove analize, obzirom da banke nisu dokumentovale uspostavljene kriterije iz kojih bi bilo moguće utvrditi jesu li na primjeren način uzele u obzir sve propisane uslove, tj. zahtjeve za priznavanje iz Delegirane uredbe koji su preuzeti u relevantnim odredbama nacрта predmetne Odluke, odnosno odgovara li taj portfelj imovine svim propisanim uslovima za uključenje u zaštitni sloj likvidnosti.

Imajući u vidu konstataciju o neuspostavljanju kriterija za procjenu ispunjenja propisanih uslova za priznavanje, ukoliko bi se likvidna imovina banaka umanjila za portfelj instrumenata javnog duga, pored jedne banke koja nije ispunjavala propisani nivo LCR-a, još jedna banka (iz kategorije ostalih banaka) ne bi ispunjavala LCR u propisanom nivou od 100% (iznosio bi 78%). Kod ostalih banaka u sistemu, kada se ne bi priznao ovaj portfelj, ne bi došlo do promjene u kategorijama prema nivou LCR-a, kako je prethodno navedeno u dijelu Poglavlja 5. ove Analize.

Obaveza ispunjenja LCR-a propisana je na nivou svih valuta, a izvještavanje i na nivou pojedinačno značajnih valuta, pri čemu postoji mogućnost da Agencija u okviru zahtjeva iz Stuba II na nivou pojedinačne banke, ograniči valutnu neusklađenost (odnosno odredi visinu LCR-a) na nivou pojedinačno značajnih valuta, ako to smatra potrebnim.

Na nivou bankarskog sistema u FBiH banke su značajnom valutom prikazale EUR⁶ i KM, a pregled izračuna LCR-a za iste daje se u sljedećoj tabeli:

Tabela 7.

Izvod iz obrasca C 76.00 Likvidnosna pokrivenost – Izračuni za EUR		Vrijednost u 000 KM/Procent		
R.b.	Stavka	Bankarski sistem	Sistemska značajne banke	Ostale banke
1.	Zaštitni sloj likvidnosti	224.586	184.359	40.227
2.	Neto likvidnosni odlivi	241.779	198.017	43.762
3.	Koeficijent likvidnosne pokrivenosti (%)	93%	93%	92%
Izvod iz obrasca C 76.00 Likvidnosna pokrivenost – Izračuni za KM		Vrijednost u 000 KM/Procent		
R.b.	Stavka	Bankarski sistem	Sistemska značajne banke	Ostale banke
1.	Zaštitni sloj likvidnosti	2.543.318	2.112.375	430.943
2.	Neto likvidnosni odlivi	1.120.615	846.765	273.850
3.	Koeficijent likvidnosne pokrivenosti (%)	227%	249%	157%

⁴ jedna sistemski značajna banka nije uvrstila cijeli iznos portfelja, nego je isti umanjila za 5.495 hiljada KM, koji je prikazala u likvidnosnim prilivima

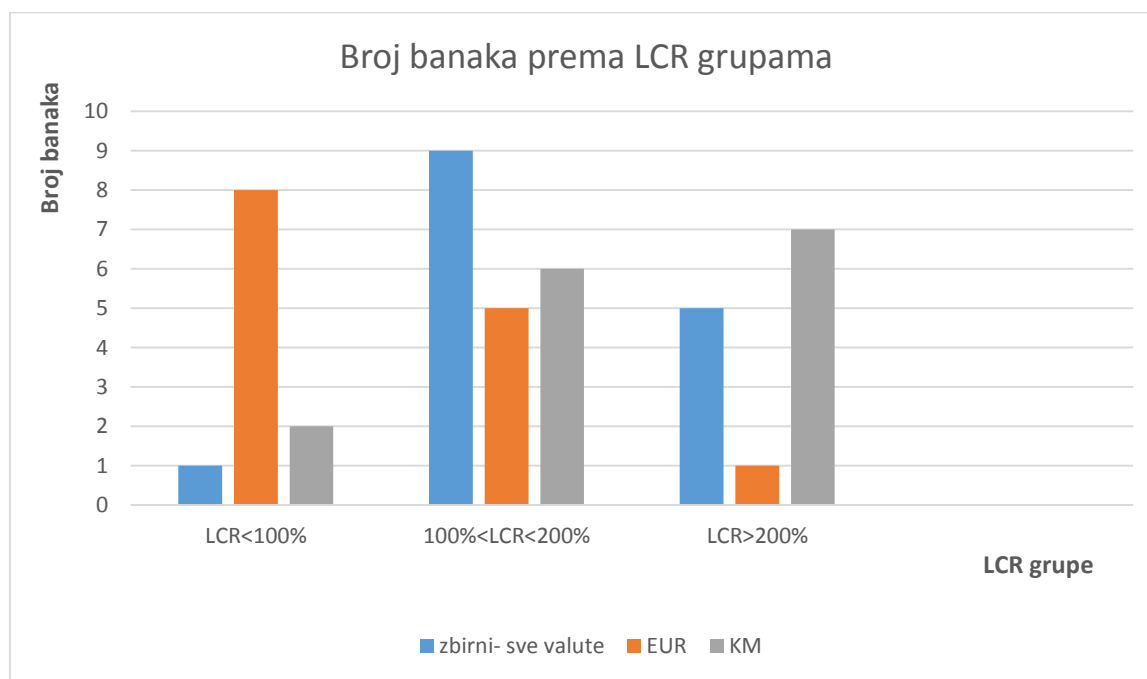
⁵ pet banaka nema ovog portfelja u bilansu stanja

⁶ sve osim jedne banke, iz kategorije ostalih banaka

Iz prethodnog pregleda je vidljivo da je LCR za pojedinačno značajnu valutu KM na nivou bankarskog sistema u FBiH iznad 100%, dok je za pojedinačno značajnu valutu EUR ispod 100%.

Analizom predmetnog izvještaja na nivou pojedinačnih banaka u sistemu uočeno je da jedna sistemski značajna banka iskazuje izuzetno visok LCR za valutu EUR (preko 800%), što je posljedica visokog nivoa likvidne imovine u EUR (po osnovu obveznica koje su nominirane u EUR) u odnosu na neto likvidnosne odlive u toj valuti. Na pojedinačnom nivou, uočeno je da jedna banka nije dostavila izračun LCR za EUR, odnosno da EUR nije tretirala značajnom valutom. Značajan broj banaka (osam banaka) iskazuje LCR u valuti EUR značajno ispod 100%, od čega su četiri banke sistemski značajne. Istovremeno te banke iskazuju značajno veći LCR u KM valuti (viši od 100%). Iskazani LCR u KM-u je kod dvije banke (jedna sistemski značajna, kod koje je i LCR za sve valute ispod 100%) značajno ispod 100%. Kod druge banke iz kategorije ostalih banaka izračun LCR-a za valutu EUR pokazuje nivo koji je iznad 100%.

U sljedećem prikazu daje se pregled izračuna LCR – zbirni (za sve valute) i pojedinačni za značajne valute (EUR i KM) na nivou bankarskog sistema u FBiH:

Isključivo za potrebe QIS-a, banke su trebale da primijene pristup da ukoliko stavke ugovorene sa valutnom klauzulom prelaze 5% ukupnih obaveza dostave zaseban izračun LCR-a, kao da se radi o bilo kojoj drugoj značajnoj valuti. Ukoliko bi se prihvatili dostavljeni podaci banaka kao osnov za analizu, i pored uočenih nelogičnosti, može se konstatovati da:

- šest banaka (od toga dvije sistemski značajne), nisu iskazale ove izračune, jer stavke ugovorene sa valutnom klauzulom ne ispunjavaju kriterij značajnosti;
- šest banaka je iskazalo LCR za valutnu klauzulu vezanu za EUR, koji je 0% (te banke nisu prikazale likvidnu imovinu ugovorenu sa valutnom klauzulom, a imaju iskazane iznose neto likvidnosnih odliva, koji nisu materijalno značajni);
- jedna banka (sistemski značajna) je iskazala LCR za stavke u valutnoj klauzuli vezanoj za EUR, po osnovu tretiranja iste kao značajne valute, ali je iskazani LCR ekstremno

visok (iz razloga što ova banka ima značajnu likvidnu imovinu ugovorenu sa valutnom klauzulom u vidu instrumenata javnog duga koji je emitovan u BiH, pri čemu je nivo neto likvidnosnih odliva relativno nizak);

- jedna banka (iz kategorije ostalih banaka) je dostavila pojedinačni izračun LCR-a za stavke u valutnoj klauzuli vezanoj za EUR koje ispunjavaju kriterij značajnosti, ali je kod nje LCR značajno ispod 100% (iz razloga što iskazuje nizak nivo likvidne imovine ugovorene sa valutnom klauzulom, a relativno značajan iznos neto likvidnosnih odliva kod kojih je ugovorena valutna klauzula);
- jedna banka (sistemski značajna) je iskazala LCR za stavke u valutnoj klauzuli vezanoj za CHF, pri čemu je izračunati LCR ekstremno nizak (zbog iskazanog niskog nivoa likvidne imovine u CHF, a relativno značajnog iznosa neto likvidnosnih odliva u valuti CHF).

Kod utvrđivanja likvidnosnih odliva banaka u obrascu C73 Likvidnosna pokrivenost - Odlivi, na osnovu iskazanih podataka u predmetnom obrascu, kao i istaknutih poteškoća koje su banke navele u kvalitativnom dijelu QIS-a vezano za pravilnu klasifikaciju depozita na koje se primijenjuju odgovarajuće stope odliva, kao i iz informacija banaka o provedenim kontrolama izvještajnih podataka za potrebe QIS-a, ne može se potvrditi pouzdanost i tačnost iskazanih podataka. Takođe, upitno je da li su pri izračunima banke uzele u obzir sve potencijalne odlive.

Vezano za ograničenja koja postoje u pogledu priznavanja likvidnosnih priliva na 75% ukupnih likvidnosnih odliva, koja su utvrđena u članu 32. nacrtu predmetne Odluke, a na osnovu sumiranih podataka banaka iz obrasca C74 Likvidnosna pokrivenost - Prilivi i izračuna LCR-a u obrascu C76 Likvidnosna pokrivenost - Izračuni, može se konstatovati da je isto zadovoljeno.

Nijedna banka u sistemu nije iskazala podatke u izvještajnom obrascu C75 Likvidnosna pokrivenost - Razmjena kolaterala, što upućuje na zaključak da na nivou bankarskog sistema nema transakcija u kojima se nenovčana imovina zamjenjuje drugom nenovčanom imovinom, a koje dospijevaju u roku od 30 dana, što korespondira sa pozicijom 1.3. Odlivi po osnovu razmjene kolaterala iz izvještaja C73 Likvidnosna pokrivenost - Odlivi, obzirom da na ovoj poziciji nijedna banka u sistemu nije iskazala podatke.

Zbog potpuno različitog koncepta postojećih i novih regulatornih kvantitativnih zahtjeva u pogledu održavanja likvidnosti, a što se očituje u pogledu: načina i komponenti izračuna LCR-a u odnosu na važeće pokazatelje likvidnosti, vremenskog okvira za koji se vrši njihov izračun, valuta izvještavanja, uvođenja primjene korektivnih faktora za stavke likvidne imovine i dr. objektivno ne postoji osnov za njihovu uporedivost.

6. KVALITATIVNI ZAHTJEVI – ANALIZA ODGOVORA IZ UPITNIKA (PRILOG V)

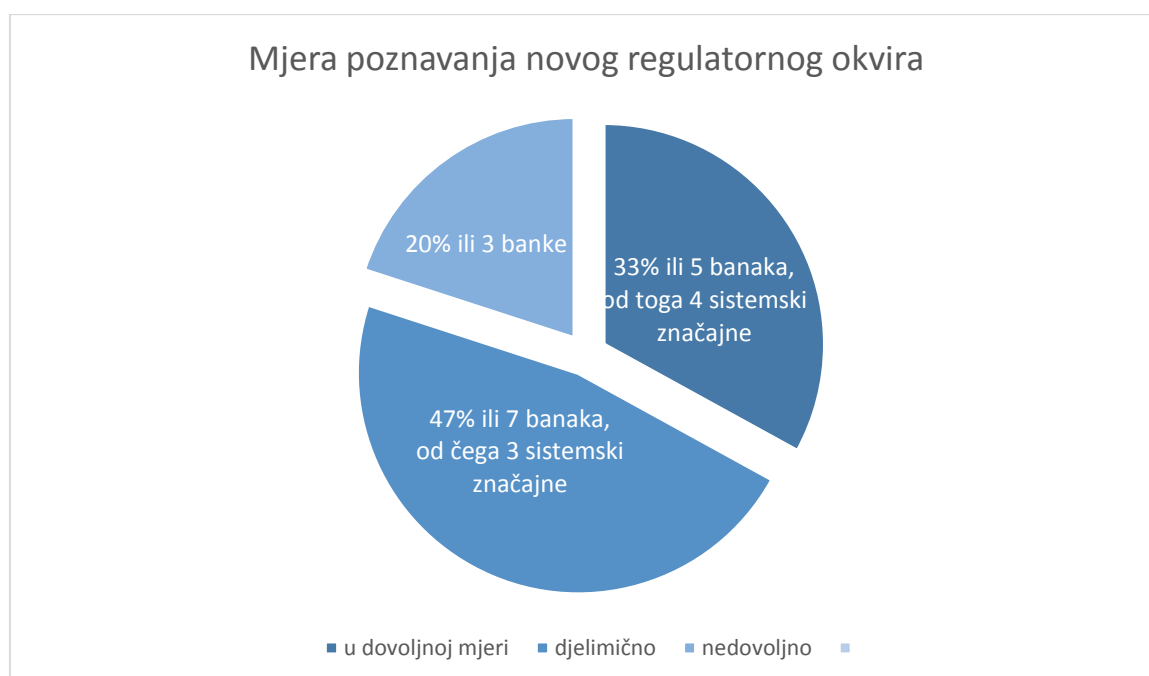
Sastavni dio materijala koji je dostavljen bankama u svhu provođenja QIS-a bio je i Upitnik (Prilog V), koji se odnosi na nove regulatorne zahtjeve u segmentu likvidnosti, sa ukupno 16 pitanja kvalitativne prirode, od kojih je 5 pitanja ili 31% bilo zatvorenog tipa, a 11 pitanja ili 69% otvorenog tipa.

Sadržaj ovih pitanja zasnivao se na ključnim aspektima kvantitativnih i kvalitativnih zahtjeva predviđenih nacrtom predmetne Odluke, a čiji odgovori predstavljaju dodatni izvor za analizu izračunatih kvantitativnih pokazatelja banaka u predmetnim obrascima tj. LCR-a.

Na osnovu pojedinačnih odgovora banaka i dodatno dostavljenih informacija sačinjen je sumarni pregled odgovora na nivou bankarskog sistema u FBiH, čijom analizom je moguće sistematizirati sljedeće ključne zaključke po pojedinim segmentima:

a) *Nivo poznavanja novog koncepta i sadržaja regulatornog okvira EU u segmentu likvidnosti i identifikacija mogućih poteškoća i dilema u njihovoj primjeni u bankarskom sistemu u FBiH (pitanja 1, 2, 3, 4, 5, 11, 12. i 16.)*

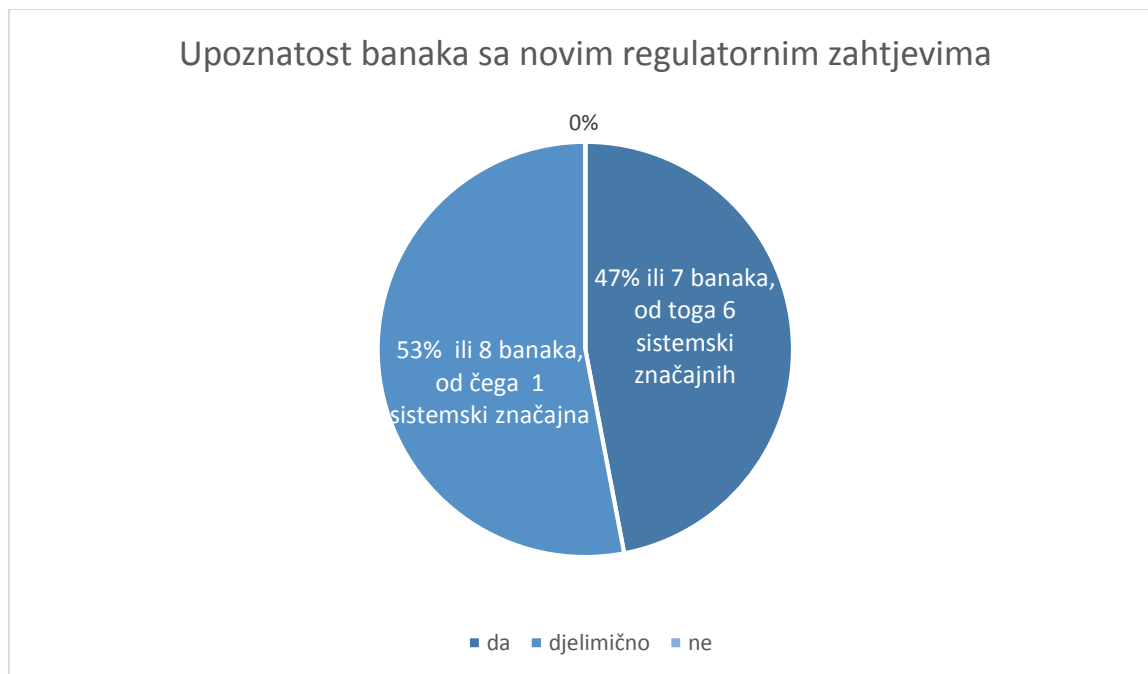
Ocjena banaka o nivou poznavanja novog regulatornog okvira EU u segmentu likvidnosti daje se u sljedećem pregledu:

Banke su, kao očekivane eventualne poteškoće, nejasnoće ili dileme u primjeni novog regulatornog okvira u segmentu likvidnosti, najčešće navele sljedeće:

- sistemska podržanost novih izvještajnih zahtjeva za izračun LCR-a i razvijanje odgovarajućih programskih aplikacija;
- dvojnost izvještavanja prema lokalnim regulatornim zahtjevima i grupnog izvještavanja;
- pravilna klasifikacija priliva i odliva, odnosno definisanje i tumačenje pojedinih kategorija priliva i odliva;
- razumijevanje odrednica i standarda nove regulative i primjenjivost iste u poslovnom okruženju u BiH;
- pripremanje kriterija za priznavanje instrumenata javnog duga od strane regulatora;
- razvijanje okvira za stres testiranje;
- dovoljan period prilagodbe za primjenu novih regulatornih, odnosno izvještajnih zahtjeva zbog potrebnih ulaganja banaka u informatičku podršku i druge resurse i dr.

Pregled odgovora na pitanje upoznatosti banaka sa osnovnim konceptima u ispunjenju novih kvantitativnih zahtjeva u upravljanju rizikom likvidnosti (LCR, NSFR i dodatni nadzorni mehanizmi i dr.) daje se u sljedećem prikazu:

Banke, koje za svoje potrebe vrše izračun LCR-a, to uglavnom čine u svrhu izvještavanja prema matičnoj banci za potrebe konsolidiranih izračuna. To je ukupno osam banaka ili 53%, od čega je sedam sistemski značajnih banaka. Ostale banke (njih sedam ili 47%) nisu do sada vršilo izračune LCR-a za interne potrebe.

Od osam banaka koje vrše izračune LCR-a prema grupnim metodologijama, kod svih je na finansijski datum 30.09.2016. godine LCR bio iznad 100%, od toga kod dvije banke značajno iznad 200%. Kod jedne banke (sistemski značajne)⁷ LCR prema grupnoj metodologiji je iznad 100%, dok je prema dostavljenom izračunu LCR-a za potrebe QIS-a značajno ispod 100%. Banka je navedeno odstupanje obrazložila činjenicom da je matična banka do sada prihvatila izračun za ovu banku zasnovan na nižem stepenu analitičnosti po pojedinim kategorijama/stavkama priliva i odliva, obzirom da nisu bili propisani zahtjevi za LCR prema lokalnoj regulativi.

Takođe, sve banke koje za interne potrebe vrše izračun LCR-a, isti baziraju na uspostavljenim grupnim metodologijama, odnosno unosu podataka banaka za potrebe konsolidiranih izvještaja o LCR-u na nivou grupe, uz različite ocjene banaka o nivou informatičke podrške, detaljnosti i analitičnosti primijenjenih stopa priliva i odliva po kategorijama. Pri tome je izuzetak jedna banka (sistemski značajna), koja vrši izračun LCR-a za potrebe izvještavanja grupe i interne potrebe, obzirom da je eksplicitno navela da nije uspostavljena metodologija klasificiranja depozita prema pojedinim kategorijama za potrebe izračuna likvidnosnih odliva, odnosno primjene odgovarajućih stopa odliva.

⁷ radi se o banci kod koje su i u primjeni važećih regulatornih zahtjeva uočene određene slabosti u upravljanju rizikom likvidnosti, a što je navedeno i u pripadajućem Poglavlju 3. ove Analize

Na pitanje o uspostavi vlastite metodologije utvrđivanja internih transfernih cijena (ITP) i likvidnosnih transfernih cijena (LTP), devet banaka ili 60% je odgovorilo da nije uspostavilo istu, dok je šest banaka ili 40% (od toga su pet sistemski značajne banke) navelo da je uspostavilo, pri čemu je:

- kod jedne banke u toku implementacija projekta izračuna profitabilnosti po organizacionim dijelovima banke, čiji je sastavni dio i ITP i LTP;
- jedna banka navela da postupa u skladu sa grupnom metodologijom u svrhu konsolidacije transfernih cijena na nivou grupe;
- jedna banka odgovorila da se metodologija kreira i razmatra sa konsultantom banke i podudara sa zahtjevima iz propisa, a u pogledu izrade studije transfernih cijena;
- jedna banka navela da primijenjuje koncept troškova likvidnosti, kao jednu od komponenti internih cijena.

Nijedna od banaka nije navela da, osim KM i EUR, ima drugih valuta koje ispunjavaju kriterij za tretiranje značajnom valutom, odnosno za sačinjavanje zasebnih izvještaja o izračunu LCR-a u značajnoj valuti, što korespondira sa dostavljenim izvještajnim obrascima banaka za potrebe QIS-a.

Vezano za primjenu analize banaka o potencijalnim odlivima po oročenim depozitima sa dospijećima dužim od 30 dana, najveći broj banaka (njih jedanaest) je navelo da vrše te analize (na mjesečnoj ili kvartalnoj osnovi), prate rezultate i u skladu sa njima po potrebi poduzimaju odgovarajuće mjere. Banke su uglavnom navele da imaju zadovoljavajuće rezultate tih analiza, a mjere koje su poduzimane u slučaju da je prema rezultatima analize to bilo potrebno, odnosile su se na: prikupljanje novih depozita ili zadržavanje postojećih, prilagođavanje tarifa, odnosno akcijske ponude na štednju i sl. Četiri banke, od toga jedna sistemski značajna, su navele da ne vrše ove analize.

Obzirom da još uvijek ne postoji propisana obaveza banaka da u regulatorne svrhe sačinjavaju planove oporavka i u okviru njih planove oporavka likvidnosti (segment usklađivanja regulative u BiH sa BRRD-om), odgovor na pitanje da li je banka za interne potrebe već sačinjavala planove oporavka i u okviru njih planove oporavka likvidnosti je bio očekivan, jer je samo jedna (sistemski značajna) banka navela da je počela sa pripremom planova oporavka prema instrukcijama matične banke, a u skladu sa Smjernicama za plan oporavka, koje je usvojila Uprava banke. Ista je u kategoriji likvidnosti, kao pokazatelj ranog upozorenja, definisala narušavanje utvrđenih limita u pogledu LCR-a i odnosa krediti/depoziti, kao i aktiviranje definisanih pokretača za pokretanje planova oporavka. Ostale banke su navele da nisu sačinjavale planove oporavka za interne potrebe, a iz odgovora određenog broja banaka je zaključeno da iste nisu upoznate sa regulativom koja se odnosi na planove oporavka, obzirom da su u ovom dijelu navodile elemente planova za nepredviđene situacije, koji su regulatorni zahtjev po postojećoj Odluci o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti banaka.

b) Važeće prakse banaka u upravljanju rizikom likvidnosti kao sastavnim dijelom integralnog upravljanja rizicima, odnosno primjene principa korporativnog upravljanja (pitanja 6, 7, 8, 9. i 10.)

Analizom odgovora banaka, odnosno dostavljenih pregleda internih akata banaka kojima je regulisano upravljanje rizikom likvidnosti može se konstatovati sljedeće:

- gotovo sve banke su navele kao krovni dokument Program i politike za upravljanje rizikom likvidnosti, kao i posjedovanje planova u slučaju krize likvidnosti, odnosno vanrednih/neočekivanih situacija u slučaju ugrožene likvidnosti;
- uz to, kod nekoliko banaka su kao krovni dokumenti navedene i Strategije upravljanja rizicima;
- kod većine banaka je navedeno uspostavljanje odbora za upravljanje aktivom i pasivom (ALCO), kao i posjedovanje, odnosno primjena poslovnika/pravilnika o radu istih;
- broj, sadržaj i koncept internih akata koje su navele banke je raznolik, pri čemu se kod pojedinih banaka uočava brojnost i detaljnost istih npr. kod jedne banke iz grupe sistemski značajnih banaka navedeno je 17 različitih internih akata relevantnih za upravljanje rizikom likvidnosti, počev od strateških dokumenata, programa i politika, odluka o internim limitima, implementacionih procedura i radnih uputa za izvještavanje i dr.

Analizom odgovora banaka vezano za ključne odrednice strategije banke u upravljanju likvidnošću uočava se da je način i sadržaj formulisanja strateških odrednica u upravljanju likvidnošću raznolik, pri čemu je određen broj banaka naveo na generalnoj i teorijskoj osnovi opšte ciljeve u upravljanju likvidnošću, bez konkretizacije i strateških opredjeljenja koje ta banka primijenjuje u svom poslovanju. U odgovorima nekih od banaka mogu se prepoznati konkretizovana i individualizirana opredjeljenja karakteristična za poslovanje i strategiju te banke, prilagođena strukturi njene imovine i obaveza.

U nastavku se daje pregled najčešćih odgovora banaka o prioritarnim strateškim odrednicama u upravljanju rizikom likvidnosti, prema redoslijedu koji odgovara učestalosti navedenih odgovora:

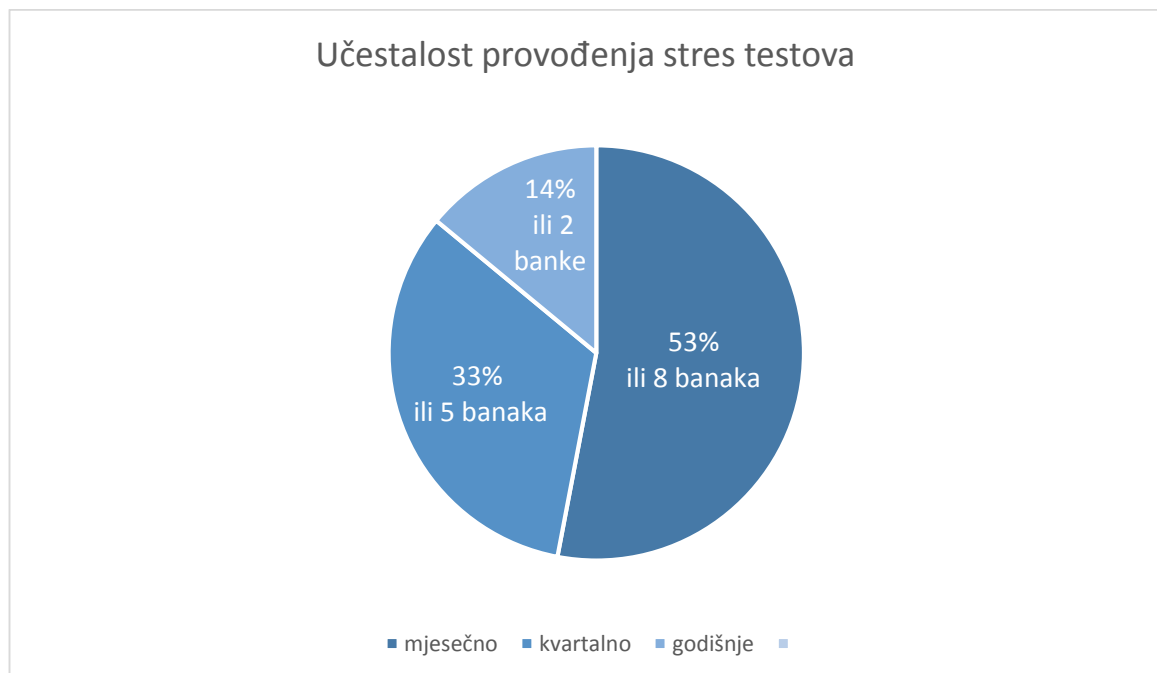
- praćenje i održavanje propisanih regulatornih zahtjeva i internih pokazatelja likvidnosti, te grupnih zahtjeva i standarda u slučajevima banaka koje su članice stranih bankarskih grupacija;
- optimiziranje izloženosti banke riziku likvidnosti;
- održavanje usklađenosti aktive i pasive banke sa valutnog i ročnog aspekta, te alokacija sredstava uz maksimiziranje profita i prihvatljiv nivo rizika;
- stvaranje i održavanje adekvatne strukture likvidnosti koja podržava održivi razvoj poslovanja, zaštitu i očuvanje kapitala banke, te adekvatnog organizacijskog okvira i procesa odlučivanja o riziku likvidnosti, kao i primjena ranih znakova upozorenja sa ciljem održavanja likvidnosti na dugoročnom vremenskom horizontu;
- konstantna dostupnost adekvatnih rezervi likvidnosti;
- održavanje dugoročno stabilne baze depozita;
- upravljanje pasivom banke, sa ciljem pribavljanja što povoljnijih izvora finansiranja, te strukturiranje aktive na način koji osigurava optimalnu likvidnost;
- adekvatno balansiranje u upravljanju stavkama aktive i pasive;
- diverzifikacija izvora finansiranja i dr.

Odgovori banaka o ocjeni interne revizije o upravljanju rizikom likvidnosti upućuju na zaključak da je interna revizija nivo rizika likvidnosti u bankama ocijenila niskim ili umjerenim, odnosno upravljanje rizikom likvidnosti zadovoljavajućim. Pri tome je različit nivo aktuelnosti i ažurnosti nalaza interne revizije na koji se pozivaju banke u odgovorima na ovo pitanje, a veliki broj banaka nije ni naveo u kojem periodu je vršena posljednja ažurna ocjena interne revizije. Kod navođenja nalaza, odnosno preporuka interne revizije, najveći broj banaka je naveo da su preporuke interne revizije u definisanom roku uvažene, odnosno da je postupljeno po istim. Analizom sumiranih odgovora banaka na nivou sistema, uočeno je da su se najčešće preporuke interne revizije odnosile na sljedeće:

- inoviranje i/ili poboljšanje internih akata kojima se uređuje upravljanje rizikom likvidnosti, odnosno unapređenja u njihovoj primjeni, kao i uspostavljenih internih limita;
- poboljšanja u segmentu diverzifikacije izvora, odnosno smanjenje prisutnih koncentracija u izvorima;
- unapređenja u radu ALCO komiteta;
- unapređenje u segmentu automatske podrške za eksterno i interno izvještavanje o likvidnosti, odnosno kontrole ispravnosti izvještajnih podataka;
- testiranje plana za vanredne situacije i poremećaje likvidnosti, te poboljšanja praksi stres testiranja;
- pojačani nadzor rizika likvidnosti zbog još uvijek prisutnog uticaja i djelovanja finansijske krize na rizik likvidnosti;
- dodatno praćenje ročnosti sredstava i budućih likvidnosnih potreba;
- jasno definisanje internih kontrola u procesu planiranja likvidnosti;
- praćenje operativnog rizika u dijelu kontrole kvaliteta podataka za mjerenje rizika likvidnosti i dr.

Sve banke su navele da provode stres testiranje u segmentu upravljanja rizikom likvidnosti, sa različitom učestalosti i primijenjenim metodologijama, što se može sagledati iz sljedećeg pregleda:

Od banaka koje provode stres testove na mjesečnoj osnovi, neke sistemski značajne banke su navele da to vrše i sedmično, odnosno dnevno za potrebe matičnih banaka u inostranstvu, u svrhu praćenja rezultata i uticaja na kratkoročnu likvidnost.

Osim jedne banke, sve ostale banke nisu navele mjere ili su navele da nije bilo potreba za poduzimanjem mjera, jer nisu bili narušeni propisani zahtjevi ili interno utvrđeni pokazatelji likvidnosti, dok je kod jedne banke navedeno poduzimanje mjera kao što su: razoročenje sredstava na računima kod ino-banaka, posuđivanje sredstava na novčanom tržištu (Money

Market Transactions), povlačenje sredstava po osnovu ugovorenog „stand by“ aranžmana sa matičnom bankom ili drugim bankama.

Vežano za pitanje da li su banke bile u situaciji da postupaju u skladu sa donesenim planovima za likvidnost za nepredviđene slućajeve, odnosno poremećaje likvidnosti, samo su dvije banke (obje iz kategorije sistemski znaćajnih banaka) navele da je bilo poduzimanja određenih mjera. Kod jedne od tih banaka je 2014. godine došlo do aktiviranja mjera posebnog opreza, ali nije bila proglašena kriza likvidnosti. Kod te banke dostavljeni podaci o izraćunu LCR-a u svrhe provođenja QIS-a na finansijski datum 30.09.2016. godine ukazuju da je ispod 100%.

Druga od tih banaka je navela da su 2008. godine od strane grupe (matične banke) inicirane aktivnosti zbog potencijalnog uticaja finansijske krize na likvidnost na lokalnom trţištu, a efikasnost iniciranih mjera u kratkom roku je bila zadovoljavajuća i trţište se stabilizovalo bez negativnih posljedica na banku i bankarski sektor u tom periodu.

Ostale banke su navele da nije bilo potreba za aktiviranjem mjera iz plana likvidnosti za nepredviđene situacije (poremećaje) likvidnosti.

c) Specifićnost primjene zahtjeva za priznavanje likvidne imovine u zaštitni sloj likvidnosti (pitanja 13. i 14.)

Za bankarski sistem u FBiH karakteristićno je da, osim gotovine i novćanih sredstava na raćunima kod CBBiH i drugih banaka, ostale kategorije likvidne imovine imaju relativno malo ućešće (više detalja dato u Poglavlju 5. Tabela 5.).

Tri banke ili 20% su navele da na finansijski datum 30.09.2016. godine nemaju drugih vrsta likvidne imovine, osim gotovine i novćanih sredstava na raćunima CBBiH i drugih banaka, od kojih je jedna sistemski vaćna banka. Ostalih dvanaest banaka ili 80% je navelo da u okviru likvidne imovine imaju portfelje vlasnićkih ili dućnićkih vrijednosnih papira i to: dionice privatnih preduzeća, banaka i investicionih društava, instrumente javnog duga koje emituju entitetske vlade u BiH (obveznice i trezorski zapisi emitenata FBiH i RS), kao i općine, drţavne obveznice emitenata iz inostranstva - drţava Slovenije, Hrvatske, Turske, Austrije, Belgije, Francuske, Holandije, Poljske, Italije, Rumunije, Španije i dr., obveznice ćiji su emitenti banke u inostranstvu, kao i inostrane korporativne obveznice.

Prikupljeni podaci banaka o visini i strukturi ovog portfelja na finansijski datum 30.09.2016. godine znaćajno odstupaju od izvještajnih podataka koje banke redovito (na kvartalnoj osnovi) dostavljaju Agenciji i koji odgovaraju podacima iz bilansa stanja banaka. Zbog nedovoljne pouzdanosti prikupljenih podataka banaka iz Upitnika (Prilog V), isti nisu korišćeni za daljnju analizu, nego redovni izvještajni podaci koje banke dostavljaju Agenciji o portfelju vrijednosnih papira.

Prema navedenom izvoru, ovaj portfelj na finansijski datum 30.09.2016. godine na nivou bankarskog sistema u FBiH iznosi ukupno 1.128.032 hiljada KM, što ćini 6% ukupne aktive bankarskog sistema u FBiH.

U nastavku teksta se daje pregled strukture ukupnog portfelja vrijednosnih papira na nivou bankarskog sistema u FBiH na finansijski datum 30.09.2016. godine:

Tabela 8.

Struktura ukupnog portfelja vrijednosnih papira u 000 KM		
<i>Prema kategoriji banaka</i>		
	Iznos	% učešća u ukupnom portfelju
Sistemske značajne banke	977.827	87
Ostale banke	150.205	13
Ukupno:	1.128.032	100
<i>Prema vrsti/emitentu vrijednosnog papira i zemlji porijekla emitenta</i>		
(1) Vrijednosni papiri koji su emitovani u BiH	733.627	65
<i>Od toga: obveznice⁸</i>	<i>562.417</i>	<i>50</i>
- Obveznice FBiH	476.726	42
- Obveznice RS	85.691	8
<i>Od toga: trezorski zapisi</i>	<i>163.395</i>	<i>14</i>
- Trezorski zapisi FBiH	109.991	10
- Trezorski zapisi RS	53.404	4
<i>Ostali vrijednosni papiri⁹</i>	<i>7.815</i>	<i>1</i>
(2) Vrijednosni papiri koji su emitovani van BiH	394.405	35
Od toga:		
Državne obveznice	328.763	29
Korporativne obveznice	57.868	5
Trezorski zapisi	7.416	0,7
Dionice	358	0,3
Ukupno (1)+(2):	1.128.032	100

Iz pregleda je vidljivo da se od navedenog ukupnog iznosa portfelja, na sistemske značajne banke odnosi 87%, a na ostale banke u sistemu 13%.

Pri tome se na tri sistemske značajne banke odnosi 84% ukupnog portfelja sistemski značajnih banaka ili 73% ukupnog portfelja bankarskog sistema FBiH, pri čemu jedna sistemske značajna banka učestvuje sa 40% ukupnog portfelja sistemski značajnih banaka ili 35% ukupnog portfelja na nivou sistema.

Analizom strukture portfelja prema vrsti vrijednosnog papira, emitentu i zemlji porijekla emitenta uočava se da je dominantno učešće portfelja vrijednosnih papira koje su emitovale entitetske vlade u BiH (FBiH i RS), što čini 65% ukupnog portfelja.

Pet banaka ili 33%, od kojih je jedna sistemske značajna, nema u svojoj imovini portfelj instrumenata javnog duga koje su emitovale entitetske vlade (FBiH i RS). Deset banaka ili 67%, od toga šest sistemski značajnih, ima u svom portfelju instrumente javnog duga (obveznice i trezorski zapisi) koje su emitovale entitetske vlade (FBiH i RS).

Od toga su:

- tri banke eksplicitno navele da nisu uspostavile kriterije koje koriste u procjeni ispunjenja kriterija za njihovo uključenje u zaštitni sloj likvidnosti, odnosno visokolikvidnu imovinu;

⁸ isključen iznos obveznica po osnovu stare devizne štednje i ratnih potraživanja

⁹ dionice, obveznice po osnovu stare devizne štednje i ratnih potraživanja i dr.

- jedna banka, iz grupe sistemski značajnih banaka, je navela da ne uključuje ove instrumente u visokolikvidnu imovinu, kod izračuna LCR-a;
- ostalih šest banaka, od toga četiri iz grupe sistemski značajnih, nisu navele da imaju uspostavljene kriterije prema kojim cijene da li isti ispunjavaju uslove da budu uključeni u likvidnu imovinu, ali su navele određena objašnjenja, odnosno argumentaciju zbog kojih bi se instrumenti javnog duga emitovani od strane entitetskih vlada uvrštavali u likvidnu imovinu prilikom izračuna LCR. Navedena argumentacija banaka bi se mogla uslovno, sistematizirati u sljedeće grupe:
  - sa instrumentima javnog duga banke nisu trgovale, ali smatraju da ih se može prodati uz određeni „haircut“, imajući u vidu da subjekti finansijskog sektora trenutno imaju višak likvidnosti i preferiraju plasmane u manje rizičnu imovinu, kao što su obveznice koje emituju entitetske vlade u BiH;
  - iako nema aktivnog trgovanja sa ovim portfeljom, to nije iz razloga nelikvidnosti, već zato što za višak likvidnosti banaka tržište ne nudi dovoljno instrumenata za ulaganje, tako da banke čuvaju kupljeni portfelj;
  - činjenica da je kod svake aukcije ovih vrijednosnih papira ponuda bila znatno iznad iznosa emisije;
  - visoka likvidnost bankarskog sektora u BiH nije zahtijevala razvoj repo tržišta;
  - postupanje prema instrukciji matične banke da se taj portfelj za lokalne potrebe klasifikuje kao imovina nivoa 1 sa ograničenjima i u skladu sa promjenama tržišne cijene na mjesečnom nivou i dr.

Samo jedna banka (sistemski značajna) je navela da je realizirala najznačajniji dio svih prodajnih sekundarnih transakcija vrijednosnih papira Vlade FBiH izdatih primarnim aukcijama u 2016. godini, pri čemu je navela da su se transakcije realizirale u jednom radnom danu, po izdavanju prodajnog naloga ovlaštenom posredniku. Ova banka dodatno, kao argumentaciju za priznavanje predmetnog portfelja, navodi konstataciju da postoji „privid“ nepostojanja potražnje za lokalnim izdanjima, te da u uslovima niskog prinosa, troškovi posredovanja u prodaji (naknade brokera, provizije berze i registra) u FBiH čine teškom sekundarnu trgovinu obveznicama, a nemogućom transakcije trezorskim zapisima bez gubitka. Pojedine banke, takođe iz grupe sistemski značajnih banaka, kao argument navode „potvrdu/instrukciju matične banke“ da ove instrumente za lokalne potrebe mogu uvrstiti u likvidnu imovinu, iako po strogim principima EU regulative ovaj portfelj ne ispunjava u potpunosti uslove da bude uključen u visokolikvidnu imovinu, a da pri tome ne navode osnov i argumente za takvu „potvrdu“, kao i uprkos činjenici da za grupne izvještaje banke to ne uvrštavaju u svrhe konsolidiranih izračuna LCR-a matične banke. Jedna od ovih banaka navodi i da nije imala transakcija prodaje svog portfelja na sekundarnom tržištu, ali jeste kupovala ovaj portfelj na sekundarnom tržištu, što potkrepljuje podacima o realizovanim transakcijama kupovine državnih obveznica (Vlada FBiH) u 2016. godini, pri čemu nisu navedeni podaci o cijenama trgovanja.

Samo su neke od banaka odgovorile na dio pitanja koji se odnosi na glavne prepreke prilikom vršenja direktne prodaje ili otkupa ovih vrijednosnih papira i koje bi mjere mogle doprinijeti povećanoj likvidnosti ovih vrijednosnih papira, a analizom odgovora mogu se sistematizovati sljedeći:

- nerazvijenost tržišta i visoke naknade posrednika (berza, registar, brokери);
- nedostatak instrumenata za ulaganje viška likvidnosti u valuti KM;
- ukoliko bi instrumenti javnog duga bili pogodni za obavljanje repo transakcija sa CBBiH, to bi bila jedna od mjera kojom bi se poboljšala njihova likvidnost;
- nepostojanje adekvatne infrastrukture i zakonskog okvira za realizaciju repo transakcija i neprilagođena naknada za ovu vrstu transakcija i dr.

7. ZAKLJUČAK

Na osnovu provedene analize podataka koje su dostavile banke u okviru kvantitativnog i kvalitativnog dijela QIS-a u segmentu likvidnosti, može se izvesti zaključak da bi uvođenjem novog regulatornog zahtjeva u pogledu održavanja LCR-a, bankarski sistem u FBiH održao zadovoljavajući nivo likvidnosti u periodu stresa od 30 kalendarskih dana, ako se ima u vidu zbirni izračun LCR-a na nivou bankarskog sistema na finansijski datum 30.09.2016. godine, odnosno nivo likvidne imovine koju su iskazale banke.

Pri tome, za dio likvidne imovine koju su iskazale banke po osnovu portfelja vrijednosnih papira, iz dostavljenih podataka banaka nije moguće potvrditi jesu li banke na primjeren način uzele u obzir sve propisane uslove za njegovo priznavanje u zaštitni sloj likvidnosti (više detalja dato je u poglavljima 5. i 6. ove analize).

Sa izuzetkom jedne banke (sistemski značajna banka), sve ostale banke u sistemu iskazale su LCR iznad 100%, a neke značajno iznad. Može se očekivati da bi ta banka, obzirom na navedene mjere koje već poduzima i koje je planirala poduzeti, mogla do perioda primjene novog regulatornog zahtjeva u pogledu LCR-a udovoljiti regulatornom zahtjevu, što bi trebalo biti predmet praćenja od strane Agencije.

Sveobuhvatno sagledavanje mogućih efekata u segmentu dugoročne, odnosno strukturalne likvidnosti koje je povezano sa planiranim uvođenjem novog regulatornog zahtjeva u pogledu ispunjavanja NSFR-a u skladu sa implementacijom Strategije Agencije, dalo bi potpuniji pregled uticaja uvođenja novih regulatornih zahtjeva u segmentu likvidnosti na bankarski sistem u FBiH.

Iako se, prema novim regulatornim zahtjevima, ne zahtijeva održavanje LCR-a u 100%-tnom valutno usklađenom iznosu u pojedinačno značajnim valutama, Agencija ima mogućnost zahtijevati ograničavanje valutne neusklađenosti likvidne imovine banke sa valutnom distribucijom njenih neto likvidnosnih odliva, na način da utvrdi ograničenja za udio neto likvidnosnih odliva u određenoj valuti koji se mogu pokriti držanjem likvidne imovine u drugoj valuti. Na osnovu dostavljenih izvještajnih podataka banaka, samo EUR i KM ispunjavaju kriterij za tretiranje značajnom valutom, pri čemu dostavljeni pojedinačni izračuni LCR-a banaka za valutu KM su iznad propisanog nivoa, dok je za EUR ispod. Bez obzira što je dostavljeni izračun LCR-a na zbirnom nivou (sve valute izražene u izvještajnoj valuti KM) iznad propisanog minimuma, Agencija će u okviru Stuba 2 cijeniti prihvatljivost nepostojanja dovoljnog pokrivača u likvidnoj imovini banaka za neto likvidnosne odlive u pojedinačno značajnoj valuti (EUR), uvažavajući činjenicu o fiksnom kursu EUR u odnosu na izvještajnu valutu (KM), ali to automatski ne znači da su depoziti u EUR stabilniji od depozita u ostalim valutama. U tom smislu od banaka se očekuje da uspostave analize zasnovane na istorijskim podacima koji su depoziti u u kojoj valuti manje stabilni i na takve depozite primijenjivati više stope odliva.

Obzirom na značajno učešće portfelja vrijednosnih papira, koji predstavljaju instrumente javnog duga koje su emitovale entitetske vlade, u likvidnoj imovini, a za koje, prema informacijama koje su dostavile banke, nisu uspostavljeni kriteriji za procjenu ispunjavanja propisanih opštih i operativnih zahtjeva, odnosno kriterija za priznavanje u likvidnu imovinu, tokom provođenja javne rasprave po nacrtu predmetne Odluke sa bankarskim sektorom bilo bi primjereno i opravdano provesti dodatne aktivnosti, u koordinaciji sa institucijama nadležnim

za uređenje tržišta novca i kapitala, te makroekonomsku politiku u pogledu realnog i prihvatljivog sagledavanja propisanih zahtjeva u kontekstu specifičnosti i stepena razvijenosti finansijskog tržišta u BiH, a sve sa ciljem osiguravanja adekvatnih „zaliha“ likvidne imovine koju bi banke u svakom trenutku u periodu stresa od 30 dana mogle pretvoriti u novac i time ispuniti svoje obaveze.

Imajući u vidu stepen razvijenosti tržišta javnog duga u BiH, a u kontekstu informacija prikupljenih od banaka u kvalitativnom dijelu QIS-a – Upitnik (Prilog V) uključujući i navedene ključne prepreke za ispunjavanje propisanih operativnih, opštih zahtjeva, odnosno kriterija prihvatljivosti ovog portfelja vrijednosnih papira, kao i različit tretman koji su banke dale ovom portfelju prilikom izračunavanja QIS-a, te moguće korekcije vrijednosti istog prilikom priznavanja u zaštitni sloj likvidnosti, navedeno pitanje je potrebno sagledati od strane svih nadležnih institucija u BiH i u kontekstu preporuka FSAP Misije u segmentu „Upravljanje sistemskom likvidnošću“ u pogledu tretmana državnih vrijednosnih papira, odnosno provedbe Akcionog plana Agencije u tom segmentu.

Kada je riječ o utvrđivanju neto likvidnosnih odliva, ne može se potvrditi da li su banke pri izračunu LCR-a uzele u obzir sve potencijalne likvidnosne odlive, posebno ako se ima u vidu tretman oročenih ili drugih depozitnih proizvoda kod kojih postoji ugovorena mogućnost povlačenja u svakom trenutku, bez obzira na ugovoreni rok oročenja, kao i iskazane rezerve banaka u pogledu pravilnog klasificiranja u pojedine kategorije depozita, što je istaknuto u odgovorima banaka na kvalitativni dio – Upitnik (Prilog V).

Imajući u vidu sve prethodno navedeno, kao i planirano provođenje javne rasprave po pripremljenom nacrtu predmetne Odluke, potrebno je nakon okončanja iste i dopune u pogledu obaveznog održavanja NSFR-a izvršiti analizu uticaja uvođenja oba zahjeva - LCR i NSFR sa ciljem sveobuhvatnog sagledavanja mogućih efekata prije pune primjene novih regulatornih zahtjeva, otklanjajući pri tome uočene nekonzistentnosti, nelogičnosti, nepotpunosti ili netačnosti izvještajnih podataka o izračunu LCR-a tokom provođenja ovog QIS-a. Navedena aktivnost je po svom sadržaju i dinamici realizacije povezana i uslovljena stupanjem na snagu novog ZoB-a.

Obzirom da su ovo bili prvi testni podaci o izračunu LCR-a, rađeni na osnovu nacrtu predmetne Odluke i pripremljenih uputstava za potrebe QIS-a, i na testnim izvještajnim obrascima, što nije prošlo ni postupak javne rasprave, kao i konstatacije o uočenim poteškoćama pri prikupljanju podataka koji dovode u pitanje tačnost podataka banaka na kojim je zasnovana analiza, te činjenicu da će nakon javne rasprave doći do izmjena u pripremljenim aktima koji su služili isključivo u svrhe provođenja QIS-a, izvjesno je da će se prije formalno-pravnog stupanja na snagu predmetne Odluke i drugih podzakonskih akata kojima se reguliše jedinstveni standardizirani okvir za nadzorno izvještavanje u segmentu likvidnosti tražiti od banaka dostava podataka sa ažuriranim finansijskim datumom, koji korespondira sa početkom primjene nove regulative i periodom paralelnog izvještavanja po postojećim i novim regulatornim zahtjevima.

Imajući u vidu da se radi o sasvim drugačijem pristupu, različitom konceptu i sadržaju zahtjeva u pogledu likvidnosne pokrivenosti koji se odnosi na period stresa od 30 kalendarskih dana i izvještajnih obrazaca o izračunu LCR-a u odnosu na važeće propisane zahtjeve u pogledu održavanja dnevnog i dekadnog minimuma i ročne usklađenosti finansijske imovine i finansijskih obaveza do 180 dana, realno ne postoji mogućnost uporedivosti tih pokazatelja.

Rezultati izvršene analize u kvalitativnom dijelu – odgovori banaka iz Upitnika (Prilog V) upućuju na zaključak da su banke:

- u potpunosti odgovorile na sva postavljena pitanja;
- upoznate ili djelimično upoznate sa ključnim aspektima novih regulatornih zahtjeva, pri čemu su očekivano, banke iz kategorije sistemski značajnih banaka koje su članice međunarodnih bankarskih grupacija sa sjedištem u EU, više upoznate sa osnovnim konceptima novih regulatornih zahtjeva i već izvjesno vrijeme vrše izračune LCR-a u skladu sa uspostavljenim grupnim metodologijama;
- identifikovale određene poteškoće, nejasnoće ili dileme u primjeni novih regulatornih zahtjeva kvantitativne i kvalitativne prirode;
- navele da redovno provode stres testiranja, te da uz pojedinačne izuzetke rezultati provedenih stres testova nisu ukazivali na potrebu poduzimanja mjera, odnosno aktiviranja planova za nepredviđene slučajeve;
- navele da su ocjene interne revizije o upravljanju rizikom likvidnosti zadovoljavajuće, da je nivo rizika ocijenjen niskim ili umjerenim, sa određenim preporukama za unapređenje, za koje je navedeno da su uvažene, odnosno da je postupljeno po istim i dr.

Treba imati u vidu da će Agencija, polazeći od rezultata QIS-a i planirane javne rasprave po nacrtu predmetne Odluke, kao i sagledavanja aktuelnih izmjena i dopuna EU regulatornog okvira u segmentu neto stabilnih izvora finansiranja i drugih relevantnih područja, izvršiti potrebne izmjene/dopune u nacrtu predmetne Odluke, uvažavajući i rezultate praćenja tokom perioda paralelnog izvještavanja po postojećim i novim izvještajnim obrascima, što će iziskivati i dodatno provođenje analize uticaja na bankarski sistem u FBiH, te će konačni sadržaj predmetne Odluke uvažavati sve naprijed navedeno.